

blemów eschatologicznych, spraw ziemskich i ostatecznych, boskich. Czy ziemska wizja szczęśliwości doczesnej miałaby sens bez perspektywy rajskiego szczęścia? – zdają się brzmieć pytania ostatnich tekstów tomu (Alicja Saar-Kozłowska, *Szczęśliwość wieczna królowny Anny Wazówny: w orszaku zbawionych...*).

Lektura tomu *Kultura radości na ziemi wschowskiej* to doświadczenie ciekawe nie tylko dla antropologa, kulturoznawcy, historyka czy badacza sztuki i literatury dawnej, to źródło cennej refleksji o człowieku również dla laika. To bogactwo informacji o sztuce, postaciach historycznych, historii miast i muzeów, dokumentach i literaturze poprzednich stuleci. Wielu z pewnością zaciekawo opowieść o powijakach niemowlęcych (Anna Drażkowska, *Odzież do chrztu*), nalewce w kształcie dudziarza (Magdalena Mielnik, *Nalewka w kształcie dudziarza ze zbiorów Muzeów Moskiewskiego Kremla...*), zabawnych rysunkach i sposobach ich sporządzania w księgach sądowych. Na pewno wielu informacji nie znajdziemy w podręcznikach historii, więc pozostaje jedynie sięgnąć po lekturę *Kultury radości na ziemi wschowskiej*.

Dorota Eichstaedt (Łódź)

Archiwa rodzinne. Prace laureatów konkursu „Zostań rodzinnym archiwistą”, red. Robert Górski, Magdalena Masłowska, Mariusz Olczak, Dorota Świerczyńska, Grzegorz Welik, Warszawa, NDAP 2013, ss. 136.

<http://archiwa.gov.pl/pl/component/content/article/63-aktualnosci/3964-publicacja-archiwa-rodzinne.html> (dostęp: 3 marca 2014 r.).

Publikacja stanowi istotną część inicjatyw podejmowanych ostatnio przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych oraz poszczególne archiwa państwowe, mających na celu uświadomienie społeczeństwu wagi gromadzonych i przechowywanych w domowych zakamarkach „papierów”, fotografii i innych materiałów. Należą one do dziedzictwa kultury i z pewnością zasługują na pieczołowite przechowywanie. Zainteresowanie rodzinną historią przekłada się na popularność poszukiwań genealogicznych, które skutkują obecnością tej właśnie grupy użytkowników w archiwach, nie tylko zresztą odwiedzających pracownie naukowe, ale coraz częściej generujących ruch na portalach internetowych udostępniających masowo skany *online* (www.szukajwarchiwach.pl).

W przedmowie omawianej książki Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych prof. Władysław Stępniaak apeluje o zachowywanie i tworzenie archiwów rodzinnych, wskazując na ich znaczenie jako bazy dla dziejów państwa i narodu, a także dla zrozumienia nas samych.

Wydawnictwo jest pokłosiem konkursu *Zostań rodzinnym archiwistą*, ogłoszonego w 2013 r. przez Program I Polskiego Radia oraz Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych, mającego na celu zaprezentowanie archiwów rodzinnych oraz działań związanych z odtworzeniem rodzinnej przeszłości. W ramach projektu archiwisci prowadzili audycje radiowe, w których radzili, jak gromadzić rodzinne zbiory, jak je przechowywać, ewidencjonować, a także jak prowadzić badania genealogiczne.

Na konkurs nadesłano prawie sto prac, z których jury w składzie: Robert Górski, Grzegorz Welik i Dorota Świerczyńska, nagrodiło dziewięć, a laureaci mieli okazję opowiedzieć o swoich zbiorach na antenie radiowej Jedyńki. Część materiałów została przedstawiona w omawianej publikacji.

Nazwiska laureatów konkursu, których zbiory w najciekawszej ich części, w postaci skanów, zostały przedstawione w prezentowanej publikacji, pojawiły się w tytułach kolejnych rozdziałów:

1) Monika Agopsowicz i Władysław Deńca: „Archiwum ormiańskiej rodziny”. To pamiątki rodziny Agopsowiczów (i spokrewnionych), od XVIII w. osiadłej na Pokuciu (w Galicji i we Lwowie). Mimo licznych deportacji, przeprowadzek, wysiedleń i dramatycznych losów, jakie były udziałem rodzin z tamtych okolic w ostatnich dwustu latach, zachowało się całkiem sporo ciekawych pamiątek: fotografii, listów, dokumentów. Laureaci są związani z Fundacją Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich i tam przekazują skany materiałów z rodzinnego archiwum. W publikacji pokazano m.in.: dokumenty królewskie dotyczące miasta Halicza z XVIII w., metryki członków rodziny, liczne zdjęcia z XIX i XX w., widokówki.

2) Anita Golańska: „Harmonia w chaosie – świadectwo z epoki z Żoliborzem w tle”. Są to przede wszystkim piękne fotografie oraz dokumenty (legitymacje, świadectwa) zgromadzone przez babcie laureatki, Nelę Wojnarowską z domu Tomczuk, pokazujące życie codzienne rodziny warszawskiej najpierw przed II wojną światową, potem podczas wojny i w okresie powojennym.

3) Aldona Młynarczuk: „Topolnicy herbu Sas z XIX i XX w.” Jest to historia dwóch członków rodziny: Eugeniusza de Sas Topolnickiego i Adama de Sas Topolnickiego (ojca i syna, żyjących w XIX i XX w.), spisana na podstawie zachowanych dokumentów. Prezentowane w publikacji materiały to fotografie, świadectwa szkolne, legitymacje, kartki.

4) Maria Romanowska: „Tryptyk czcionką malowany”, czyli historia rodziny męża autorki, Stanisława Seweryna Romanowskiego, oraz wywodzącej się z Inflant rodziny Zarako-Zarakowskich. Przedstawione tu osoby dzieliły los wielu Polaków żyjących w XX w.: zsyłek na Syberię, walk w polskich jednostkach na Zachodzie w czasie II wojny światowej, przyjazdu do Polski w 1945 r. i udziału w odbudowie kraju po wojnie. Prezentowane fotografie i dokumenty stanowią znakomitą ilustrację tych losów.

5) **Zbigniew Zimny: „Moje wspomnienia”**. To historia kresowej rodziny z lat 1933-1948, z wszystkimi tego komplikacjami dziejowymi: na fotografiach przedwojennych widzimy spokojne, codzienne życie na wsi i w Równem na Wołyniu, potem zdjęcia (rzadko spotykane) z bolszewickiej deportacji na Syberię i dokumenty z ewakuacji do Polski.

Kolejną część omawianej publikacji stanowią prezentacje materiałów osób wyróżnionych, a zamyka ją spis alfabetyczny twórców archiwów rodzinnych i autorów opisów zgłoszonych na konkurs.

Książka jest starannie wydana, dużym plusem jest jej udostępnienie w wersji pdf *online* (szkoda jednak, że nie dokonano konwersji na wygodny format na czytnik e-book). Publikacja pokazuje bardzo ciekawe zasoby przechowywane w rękach prywatnych, będące istotnym uzupełnieniem zbiorów gromadzonych przez instytucje państwa. Powinna stanowić zachętę do gromadzenia i opracowywania rodzinnych archiwów, a także do dzielenia się nimi z innymi.

Hanna Staszewska (Poznań)

Zatrzymać przeszłość, dogonić przyszłość. Pamiętnik VI Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich, pod red. W. Chorążyczewskiego, K. Strykowski, Warszawa 2013.

Zatrzymać przeszłość, dogonić przyszłość to motto przewodnie VI Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich, wydarzenia, podczas którego poruszano najbardziej aktualne zagadnienia polskiej archiwistyki, a prezentowana publikacja jest ich odzwierciedleniem.

Jak podają redaktorzy, we wprowadzeniu do *Pamiętnika*, niestety, nie udało się zebrać i opublikować wszystkich wygłoszonych referatów. Z dziewiętnastu paneli dyskusyjnych, jakie odbyły się podczas VI Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich we Wrocławiu, opublikowano teksty wygłoszone podczas jedenastu z nich, natomiast tematów poruszanych podczas ośmiu paneli nie znajdziemy na łamach niniejszej publikacji. Mimo tych braków, na omawianą publikację składa się 57 artykułów, z których wylania się różnorodność zagadnień poruszanych podczas Zjazdu. Autorami tekstów są zarówno archiwiści pracujący w archiwach państwowych, jak i w archiwach zakładowych, a ponadto pracownicy naukowi uniwersytetów oraz innych instytucji kultury i nauki. Dzięki temu obraz archiwów i archiwistyki został przedstawiony z wielu różnych perspektyw, co skutkuje pełniejszym jego zrozumieniem.